

METAFIZICA MORALITĂȚII CREȘTINE

Metaphysics of christian morality

Dr. Mihai C. Teodorescu

Medic dermatolog pensionar, doctor în filosofie

REZUMAT

Filosofia actuală a științelor recunoaște existența unei *Conștiințe obiective a universului* care corespunde semnificației teologice creștine a Duhului Sfânt. Acesta se exprimă prin două tipuri de cuvinte divine: *Cuvântul Vieții*, care stă la baza autoorganizării divine a materiei, și *Cuvântul Scripturii*, care stă la baza faptului moral creștin. Realitatea obiectivă a faptului moral creștin este alcătuită din patru elemente structurale ale organizării sociale: 1. *subiectul uman individual*; 2. *manifestarea sa ca fapt concret*; 3. *normele morale ale Scripturii* și 4. *Duhul Sfânt*, care este energia informațională a Divinității care unește primele trei elemente structurale într-un tot unitar prin intermediul conștiinței umane individuale.

Din punct de vedere metafizic, implementarea faptului social moral în experiența religioasă se poate face prin adoptarea unui model paradigmatic în care se încearcă o potrivire empirică între aspectele practice sociale ale moralității și existența obiectivă a sistemului real social al umanității, integrat în structura de ansamblu a universului prin intermediul energiei informaționale necreate a Duhului Sfânt. Prin urmare, adevărul moral religios este identic cu adevărul epistemologic.

Cuvinte cheie: conștiința universului, morala creștină, Cuvântul Vieții, Cuvântul Scripturii, adevăr moral, adevăr epidemiologic

ABSTRACT

The current philosophy of sciences acknowledges the existence of an *objective conscience of the universe*, which corresponds to the Christian theological significance of the Holy Spirit. This is expressed through two types of divine words: the *Word of Life*, which is at the basis of the divine auto-organization of matter, and the *Word of Scripture*, which is at the basis of the Christian moral fact. The objective reality of the Christian moral fact consists of four structural elements of social organization: 1. the individual human *subject*; 2. his concrete *manifestation* as a concrete fact; 3. the moral *norms* of the Scripture and 4. the *Holy Spirit*, which is the informational energy of the Divinity; that unites the first three structural elements into a unitary whole through the individual human conscience.

From the metaphysical point of view, the implementation of the moral social fact in the religious experience is possible by adopting a paradigmatic model in which attempts are made at an empirical harmonization between the social moral aspects of morality and the objective existence of a real social system of mankind, integrated into the overall structure of the universe through the power of the uncreated informational energy of the Holy Spirit. Consequently, the religious moral truth is identical with the epistemological truth.

Key words: conscience of the Universe, Christian moral-social fact, The Word of life, The Word of God, epistemologic truth, moral truth, philosophy of science applied to religion

INTRODUCERE

Metafizica semnifică cercetarea filosofică speculativă a principiilor cele mai generale și abstracte ale teoriei existenței (ontologiei) întregului univers fizic și ale cunoașterii sale la nivelul superior și cel mai cuprinzător. În accepția filosofului Ion Petrovici, conștiința religioasă se bazează pe trebuința de unitate a sufletului omenesc care „stăpânește atât spiritele rafinate, cât și mințile celor incuți”. Din punct de vedere metafizic, această trebuință de unitate a spiritului uman explică nevoia de religie a

fiecărui popor care „rezultă atât dintr-o necesitate teoretică, cât și dintr-o trebuință practică”. Necesitatea teoretică se exprimă prin trebuința actuală de a stabili legături între științe, pe care Basarab Nicolescu le sistematizează în trei categorii: pluridisciplinare, interdisciplinare și transdisciplinare. Această năzuință de unitate a condus la justificarea unei unificări totale, la coordonarea într-un tot organizat a întregului univers material. Dimensiunea cosmologică a universului a devenit în prezent obiectul unei științe de sinteză teoretică interdisciplinară care a demonstrat finitudinea sa în

timp și spațiu. Argumentul kantian al caracterului fictiv al *Ființei Universului* a fost că o realitate fizică infinită nu poate constitui un întreg armonic; pe vremea sa, științele naturii încercau să demonstreze că realitatea materială a obiectelor este infinită în spațiu și timp. Pe plan teoretic, se admite în prezent că semnificația Substanței lui Spinoza, a Eului lui Fichte, a Absolutului lui Schelling, a Ideii lui Platon, a Conceptului lui Hegel ș.a.m.d. este însăși informația. Ea a devenit o coordonată existențială fundamentală a universului, alături de cea material-energetică.

În afară de necesitatea descriptiv-teoretică a înțelegerii unitar-finite a ansamblului universului, există și o necesitate practică ce rezultă din două motivații corelate: instinctul sacrului și instinctul axiologic de factură morală.

Instinctul sacrului este dat de trebuința de echilibrare a subiectului, ca un tot unitar, la mediul înconjurător (inclusiv cel social), la întregul univers fizic și la sine însuși. Atunci când acest echilibru este deranjat de un conflict fizic material, biologic sau social se excită structurile neuronale ale trebuinței sacrului și se caută, pe plan conștient, adorația și respectul pentru Dumnezeu religiei. A te pune de acord, a te echilibra, cu întreaga realitate trăită, intuită ca Ființa a Universului, se realizează în primul rând prin modalități practice de natură social-morală. A te orienta bine în realitate, a soluționa optim problemele, a izbuti în tot ceea ce faci devine centrul de gravitație al raportului dintre subiectul uman și întreaga realitate a universului fizic, biologic și social. Echilibrarea practică cu lumea înconjurătoare are întotdeauna o soluție morală în orice formă de etică laică sau în orice variantă a moralei marilor religii actuale: creștinism, islamism, iudaism, hinduism și budism. Dar liniștea sufletească și puțința echilibrării cu lumea înconjurătoare devine mai mare atunci când are loc trecerea de la speculația metafizică cu privire la Ființa Universului la termenii practicii ai Dumnezeului religiei. Filosofia științei din ultimele decenii a reușit să producă o coincidență parțială între piscul cunoașterii științifice empirio-descriptiv-raționale și un Dumnezeu al tuturor religiilor, punând în umbră dogmatismul și intoleranța specifice fiecărui cult religios. S-a constatat că toate formele valorii morale (virtutea, cumpătarea, dreptatea, cinstea ș.a.m.d.) și toate normele morale ale Scripturii creștine: să nu minți, să nu furi, să nu ucizi, să nu dorești femeia aproapelui sau lucrurile sale materiale, să cinstești pe bătrâni ... ș.a.m.d. sunt prezente în toate scripturile tuturor marilor religii actuale și toate reprezintă, fără excepție,

mijloace morale de realizare a unei organizări sociale optime. Ele reglementează, dirijează și coordonează comportamentul uman în vederea realizării unei structuri sociale adaptabile la mediul înconjurător și corespunzătoare exigențelor lui. Ele sunt prezente și în codul moral al oricărui regim laic, ateu, chiar totalitarist, doar că în acest caz nu primesc semnificația teologică și se exclude referința lor la o scriptură sau Dumnezeu.

Așadar, există o necesitate practică de natură social-morală pentru a justifica năzuința unificării totale a universului într-un vârf aflat la o înălțime spirituală supremă – iar această năzuință are un suport instinctiv-social moral, fiind prezent la oricare grupare etnică umană, la oricare popor, indiferent de rasă sau grad al civilizației. Se ridică problema dacă acest instinct social-moral, care coincide parțial cu instinctul sacrului, are un corespondent în realitatea materială obiectivă. Concepția distincției radicale dintre adevărul moral și adevărul epistemologic, accentuată de pragmatismul moral kantian, tinde să fie combătută în prezent de adepții unei poziții cognitiv-științifico-sociale în domeniul teoriei morale. Structural-funcționalismul din sociologia americană și mai ales ideile sociologice ale lui Talcott Parsons au contribuit la estomparea treptată a orientărilor neopozitiviste din prima jumătate a secolului 20, care negau existența unui adevăr epistemologic a structurilor sociale și morale. Pe lângă lucrările lui T. Parsons, la înțelegerea societății ca o entitate supraindividual umană, care constituie un sistem material real și obiectiv, au contribuit și alți cercetători: este suficient să evocăm contribuția lui March și Simion (*Organizations*, 1958) sau a lui Crozier și Friedberg (*L'acteur et le système*, 1977), alături de multe altele (A. Wilden, *Systeme and Structure*, 1980)“. De altfel, acest punct de vedere a fost anticipat de către Emile Durkheim, care a arătat că, în analiza faptului social, *trebuie* din adevărul social-moral nu este rupt de *este* al adevărului epistemologic, ci se condiționează reciproc, formând un tot unitar. El demonstrează această afirmație prin exemplul cercetării sociologice concrete a resursurilor motivaționale exogene ale sinuciderii prin care, pe un eșantion reprezentativ, stabilește adevărul epistemologic, bazat pe *este*, că solidaritatea socială, formată în calamități naturale sau sociale, scade frecvența sinuciderilor. De aici rezultă următorul adevăr al unui raționament moral: dacă vrei să scazi frecvența sinuciderilor, atunci *trebuie* că creștii atașamentul individului la grupurile sociale din care face parte, inclusiv la cel religios, ceea ce implică efortul de a da prioritate altruismului în raport cu egoismul.

În contextul legăturilor actuale transdisciplinare dintre structurile sociale și religie, se poate susține existența obiectiv-determinată a unui flux informațional divin de autoorganizare a societății care are o esență morală. Din punctul de vedere al metafizicii religiei, toate impulsurile morale ale autoorganizării societăților umane de diferite tipuri istorice traduc interiorizarea obiectiv-informațională a Divinității în sistemul social uman considerat ca sistem material real de tip Bertalanffy. La nivelul acestor impulsuri social-morale, adevărul epistemologic coincide în mare parte cu adevărul moral. Impulsurile informaționale social-morale au aceeași obiectivitate la nivelul sistemelor materiale real-sociale, ca și impulsurile informaționale divine de autoorganizare și autoreproducere biochimică ale sistemelor materiale reale ale celulelor sau ca impulsurile informaționale divine de autoorganizare și autoreproducere genetică (nucleotidică – ADN) a sistemelor materiale reale ale moleculelor organice. Ceea ce diferă în cazul tuturor sistemelor materiale reale tip Bertalanffy este *substratul substanțial-energetic* al inserției energiei informaționale necreate a Divinității, care este: nucleotidică la moleculele organice, biochimică la celule și social-morală în cazul sistemelor sociale umane. László Barabasi susține că noile descoperiri din ultimii ani, făcute în toate domeniile științelor naturii și societății, au arătat că impulsurile informaționale ale universului au tendința să se organizeze în rețea sub forma unor ansamble integrate de entități structurale care se manifestă sub forma proceselor naturale de auto-organizare.

Dar pentru a asigura o eficiență practic-socială a impulsurilor morale de autoorganizare a societății umane, este nevoie de o mediație cultural-istorică printr-o ancorare într-o anume religie monoteistă, oricare ar fi ea, având în vedere că s-a demonstrat în ultimele decenii că aceste religii au o identitate genetică a structurii formale a dimensiunii morale. În cele ce urmează se va concretiza faptul moral în religia creștină. Aceasta înseamnă a încadra judecățile și raționamentele morale cu ajutorul limbajului teologic al Vechiului și Noului Testament, a pune în evidență marile arhitecturi ale cuvântului și scrisului religios creștin, care au structurat memoria evenimentelor religioase concret-istorice, a profeților și personalităților cu rol fondator în alcătuirea Bisericii și comunității creștine. Numai în felul acesta se poate asigura o maximă eficiență practică a realizării principiilor și normelor morale care să asigure sănătatea biologică, psihică și socială a unei societăți. Aceasta deoarece instinctul sacrului este deosebit de puternic, iar nevoia de religie a fost și

este prezentă în oricare comunitate etnică, popor sau națiune.

Implementarea faptului moral în experiența religioasă creștină se poate face în mod optim dacă luăm în vedere următoarea idee formulată de Emile Durkheim: „realitatea morală obiectivă există, căci oriunde există o societate, există o concretizare a aspirațiilor sale, deci și a obligațiilor morale“. În aceeași lucrare autorul afirmă: „nimic nu ne împiedică să înglobăm realitatea morală în natură, făcând din ea o știință ca oricare alta; și această considerare a realității morale ca ceva dat în experiență nu este imposibilă, cea mai superficială observare arătându-ne în mod limpede că pretutindeni ea depinde de cauze obiective.

ESENȚA ȘI STRUCTURA SOCIALĂ A FAPTULUI MORAL CREȘTIN

Din analiza amănunțită a textelor Bibliei, se poate afirma că faptul moral creștin este alcătuit din patru elemente structurale, care pot fi considerate în prezent ca o parte componentă a realității sociale obiective, mai ales la nivelul unor microgrupuri:

Normele (regulile, preceptele morale aflate în Noul și Vechiul Testament.

Manifestarea, actul motor, fapta concretă propriu-zisă.

Subiectul uman individual al actului moral, la care deosebim participarea următoarelor componente:

- conștiința omului, care are o componentă fundamentală reprezentată de gândire
- afectivitatea, pasiunea, sensibilitatea morală
- voința, care generează direct fapta bună

Duhul sfânt, care acționează prin intermediul gândirii subiectului uman conștient pentru a pune în aplicare normele Scripturii prin manifestarea faptelor concrete ale vieții sociale.

Aceste patru elemente structurale ale faptului social-moral se află în strânsă legătură și interacțiune reciprocă, formând un tot unitar. În realitatea conștiinței religioase creștine putem afirma că nu se poate găsi un moment în care cele patru elemente structurale să nu fie prezente. De pildă, *subiectul* uman poate fi luminat de *Duhul Sfânt* pentru a înțelege *normele* morale ale Scripturii, el le poate dori pentru a obține mântuirea, dar dacă nu are voința și puterea sufletească pentru a le aplica în viața socială practică prin *manifestări concrete*, eventual de a se lupta efectiv cu răul moral, atunci faptul moral creștin rămâne o ficțiune a conștiinței individuale. Prin urmare, coadaptarea celor patru elemente structurale ale faptului moral – subiect,

manifestare, norme și Duh Sfânt – în orice moment al conștiinței morale individuale este un fapt elementar de observație. Simultaneitatea efectivă a acestor patru elemente structurale ale faptului moral creștin nu exclude însă puțința separării lor teoretice pentru a fi înțeleasă esența moralității de către cei care o studiază: preoți, filosofi, pedagogi, psihologi ș.a.m.d. În cele ce urmează ele vor fi expuse succesiv, într-o ordine pur didactică, pentru a înțelege mai lesne mecanismul interacțiunii lor într-un tot unitar.

NORMELE MORALE CREȘTINE

Normele morale (preceptele, regulile) se găsesc în diferite versete ale Scripturii creștine. Ele indică acte concrete pe care trebuie să le facă *subiectul* și ce nu trebuie să facă în anumite situații pentru ca *manifestarea* lui să fie acceptată ca bună și să evite răul care-l îndepărtează de harul *Duhului Sfânt*. Ele reprezintă mecanismul practic social prin care eul omenesc se deschide în lume și se luminează divin pentru a obține mântuirea. Se poate afirma că normele morale ale Scripturii sunt nivelul cel mai cristalizat și cel mai specific al oricărei morale și, totodată, punctul de plecare al analizei aspectelor fenomenologice ale faptului moral religios prin care subiectul se ancorează în forma cultural-istorică a religiei: creștină, islamică, iudaică ș.a.m.d. Ele pot reprezenta pentru moment (mai ales în timpul rugăciunii) o desprindere a subiectului de majoritatea aspectelor semnificației filosofice sau metafizice a conștiinței sale morale, devenind un tributar exclusiv a sentimentului de dependență absolută, de încredere fără rezerve în cuvântul unui anumit profet sau personalitate teologică fondatoare a cultului religios respectiv (ortodox, catolic sau protestant). Explicația o găsim în faptul că instinctul social al atașamentului de grup (religios, familial etc.), având o mai mare vechime filogenetică, face ca inconștientul instinctului religios să influențeze prioritar formarea conștiinței morale religioase (ortodoxă, catolică sau protestantă).

S-a afirmat de către unii exegeți ai eticii religiei că valoarea Binelui reprezintă izvorul moralității și obiectul faptului moral. Fără îndoială că această afirmație este adevărată, însă termenul de bine are un caracter extrem de general și de abstract. De pildă, într-o clasă de liceu elevii au fost chestionați social, confidențial, asupra aprecierii de bine sau rău a unui coleg al lor, care prin comportamentul lui încerca să iasă din anonim, iar părerile au fost împărțite în două categorii opuse, aproape egale: 60% l-au considerat bun, iar 40% – rău. Explicația

o găsim în faptul că valoarea morală de *bine* funcționează la un etaj spiritual suprem, are un caracter superior și cuprinzător. Binele se exprimă în practica vieții sociale prin numeroase valori morale cu o semnificație mai concretă, precis delimitată, prin versete ale Bibliei: iubirea, caritatea, cumpătarea, dreptatea, echitatea, sinceritatea, curajul ș.a.m.d. Dacă cercetarea sociologică a elevilor ar fi avut ca obiect numai una din aceste valori, și nu binele în general, atunci rezultatele studiului ar fi fost mai puțin contradictorii.

Fiecare valoare morală reprezintă un nivel superior al motivațiilor, aspirațiilor și scopurilor umane specifice unei anumite năzuințe a sufletului: iubirea, curajul, sinceritatea etc. Între normele morale ale Scripturii, care au un caracter imperativ, concret, explicit și valoarea morală corespunzătoare lor se interpun principiile etice, care exprimă cerințele fundamentale ale conștiinței morale a societății creștine față de esența morală a valorii respective. În timp ce normele stabilesc actele concrete pe care trebuie să le săvârșească credinciosul, principiile morale jalonează direcția generală a comportamentului față de esența valorii, constituind doar o coordonată și un criteriu general axiologic al valorii respective. De pildă, valoarea morală a iubirii creștine conține două principii etice fundamentale: principiul iubirii aproapelui și principiul iubirii de Dumnezeu, ambele aflate într-o influență și interacțiune permanentă. La rândul său, principiul general al iubirii aproapelui se concretizează într-o serie de norme concrete, precise, practice, privind împlinirea principiului iubirii: a ne ruga lui Dumnezeu pentru semenul nostru, a-l ajuta să se păzească de păcate, a-l consola în vreme de suferință, a-l ajuta în realizarea nevoilor sale, a fi iertător pentru răul pe care ni l-a făcut, a nu dori femeia aproapelui, a nu cleveți ș.a.m.d.

MANIFESTAREA MORALĂ

Fapta morală este manifestarea practic socială de realizare a normelor de comportament din Cuvântul lui Dumnezeu prezent în Biblie. Principalul resort motivațional intern al transformării normelor morale în faptă este credința în Dumnezeu. Aceasta reprezintă un proces psihic conștient de orientare a actului de gândire spre divinitate, înțeleasă ca o entitate superioară și exterioară eului cunoscător, pentru care simte o apropiere sufletească exprimată prin fidelitate și devotament datorită convingerii și siguranței că există cu adevărat. Certitudinea existenței real-obiective a lui Dumnezeu este constituită nu numai prin modalități

aprioric-instinctive sau speculativ-filosofice, ci și prin numeroase verificări social-empirice ale unor situații concrete și cu referințe la subiecți concreți în care respectarea normelor morale ale Scripturii au condus la o mai bună adaptare la mediu prin rezolvarea favorabilă a unor probleme sau a îmbunătățirii stării de sănătate biologică, psihică și socială a subiectului.

Manifestarea practic socială a moralității creștine este dirijată nemijlocit de cele două însușiri ale faptului moral: datoria și binele.

Datoria morală rezultă printr-o necesitate obiectivă creată de Duhul Sfânt, care se constituie în *energia necreată* informațională aflată în regulile creștine de comportament moral, care realizează Binele suprem Divin, sub forma unei optime solidarități și organizări sociale: cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, să nu ucizi, să nu fii desfrânat, să nu furi, să nu dai mărturie mincinoasă asupra aproapelui tău, să nu poftești pe femeia aproapelui tău, să nu dorești bunurile materiale ale aproapelui, să fii modest, să fii cumpătat ș.a.m.d. Ordinea divină a Duhului Sfânt și ordinea legilor obiective ale structurii sociale operează împreună, se implică reciproc, formează un tot unitar, chiar dacă sfera de cuprindere a ochilor și mâinilor noastre se experimentează direct în ordinea socială. Prin urmare, necesitatea obiectivă, prin care se impune norma morală creștină asupra comportamentului moral uman, depășește limitele individualității subiective a omului pentru a realiza ordinea socială sub forma obligativității, a datoriei cu putere de imperativ, de poruncă divină, exprimată prin verbul „trebuie”. Astfel, se creează o corelație interioară între „trebuie” și „a putea face”. Fără îndoială că principiul libertății creștine îi permite subiectului uman să decidă să facă sau să nu facă ceea ce trebuie să facă.

Datoria morală creștină, spre deosebire de alte tipuri de obligații (mai ales profesionale), se asociază cu domeniul dezirabilității constructive, al gândirii și convingerii asociate credinței în Dumnezeu, al optimismului și speranței, într-un cuvânt al *binelui suprem*, care conferă manifestării morale un plus de energie informațională necreată.

Datoriile care stau la baza manifestărilor morale creștine sunt de trei tipuri: față de Dumnezeu, față de semenii și față de sine însuși. Nu vom intra în amănuntele lor deoarece sunt expuse amănunțit în orice cateheză sau învățătură de credință ortodoxă. Analiza se va limita la esența faptului moral creștin. Din acest punct de vedere, fiecare enunț al datoriei nu se stabilește pur aprioric, ci se integrează într-o funcționare socială practică, exprimată în manifestări

morale concrete și cu referință la un subiect concret, deci se poate supune unei analize sociologice, psihologice, neuroștiințific-cognitive și apoi etic-religioase pentru fiecare situație particulară.

Așadar, norma morală influențează conduita creștinului în baza criteriilor de apreciere a faptelor conferite de ideile datoriei și binelui divin. Este vorba de un element practic-spiritual-religios în contextul unei funcționări sociale concrete. Prin simplificarea analizei se poate numi elementul spiritual ca fiind intenție. Etica religiei acordă frecvent o mai mare importanță elementului intenție decât faptei în sine. În practica socială curentă, intenția este înțeleasă ca o componentă a gândirii care pune în legătură un interes determinat cu un scop consonant acestui interes. În cazul spiritualității creștine, acest interes se leagă în primul rând de datoriile creștinului față de aproapele său și de Dumnezeu. Pe de altă parte, intenția, care impulsionează manifestarea morală, se pune în relație cu voința subiectului moral. În sfera moralei religioase, accentul nu se pune pe latura psihologică sau neuroștiințific-cognitivă a voinței, ci pe latura teologică și creștină. Cu toate că voința nu poate exista fără un substrat psihic individual și neurobiologic, în faptul moral religios accentul se pune pe voința care este dirijată de diferite forme ale valorii virtuții care împlinește binele suprem divin. În calitatea ei de însușire a conștiinței, voința se formează din punct de vedere axiologic (valoric) în strânsă corelație cu actul de cunoaștere a Bibliei, de asimilare cognitivă a normelor morale ale Scripturii. Totodată, trebuie avut în vedere că există un substrat afectiv emoțional al conștiinței religioase reprezentat de starea de optimism, încredere și speranță, dată de înălțarea, îmbogățirea și purificarea sufletească proprie manifestării morale creștine.

Participarea voinței în realizarea manifestării moralei creștine presupune efort, perseverență și fermitate pentru a învinge obstacolele. Antonie Plămădeală arată că slujba de noapte este una din cele mai ascetice manifestări moral-profesionale ale călugărilor: „A fi obosit și a te lupta cu somnul este tot rugăciune și, mai mult decât rugăciune, e jertfă. Eu te sfătuiesc să vii la mănăstire. Dormi acolo dacă îți este cu neputință să reziști și apoi trezește-te și roagă-te să-ți ierte Dumnezeu slăbiciunea. Dumnezeu va ține seamă de eforturile și de buna ta intenție.”

SUBIECTUL MORAL

Subiectul moral reprezintă corpul, trupul, care, prin intermediul sistemului nervos central (creierul),

primește favoarea *harului lui Dumnezeu* de a cunoaște, înțelege și îndeplini *normele morale* ale Bibliei cu ajutorul voinței, care produce *manifestarea morală*. Biblia creștină ne învață că orice subiect uman este purtătorul a două firi: pământească și dumnezeiască. Aceste două firi opuse sunt paralele și corelative, se leagă între ele, și din contradicția lor, subiectul uman se perfecționează duhovnicește, învățând din greșelile legate de păcatele la care îl poate îndemna firea pământească. În acest sens, apostolul Petru afirmă că noi „ne facem părtași **firii dumnezeiești**, scăpând de stricăciunea poftii celei din lume“, dată de **firea pământească**. Simon Petru reprezintă conceptul de fire dumnezeiască ca pe un har al minții umane prin care îl cunoaștem pe Dumnezeu cu ajutorul *Duhului Sfânt*. Aceasta este o energie informațională necreată, prin care persoana lui Dumnezeu intră în legătură cu omul prin intermediul manifestării sale morale. Pentru a păstra acest har al duhului sfânt, Simon Petru ne oferă următorul sfat: „puneți și din partea voastră toată sânguința și adăugați la credința voastră faptă bună, iar la fapta bună cunoștința.” Cunoștința se obține cu ajutorul unui element fundamental al *subiectului* uman care este conștiința, ce exprimă în gândirea sa *normele* morale ale Scripturii prin care omul primește în eul său energia informațională necreată a *Duhului Sfânt*. În continuare, apostolul Petru ne spune: „Adăugați la cunoștință: înfrânarea, la înfrânare: răbdarea; la răbdare: evlavie; la evlavie: iubirea frățească, iar la iubirea frățească: dragostea.” Toate valorile morale prezentate de apostolul Petru: cumpătarea, răbdarea, iubirea și evlavie, fiind expresii ale credinței în Dumnezeu sunt, totodată, însușiri ale **firii dumnezeiești** a omului produse prin harul lui Dumnezeu primit de *subiectul moral* omenesc și cu ajutorul conștiinței sale. Toate aceste calități divine nu sunt permanente în *manifestarea morală* umană – așa cum se găsesc ele în Persoana lui Dumnezeu – deoarece ele se află într-o permanentă luptă cu tendința de a satisface în exces trebuințele trupești și sociale ale eului empiric omenesc care caracterizează **firea pământească**.

Supportul material principal al **firii pământești** este trupul omului. În ultimele decenii, neuroștiințele cognitive au stabilit că toate procesele de gândire rațională, bazate pe semne lingvistice (cuvinte) se desfășoară în scoarța cerebrală (neocortex) a celulelor nervoase (neuroni), a emisferei cerebrale dominante. Aceasta reprezintă zona materială a trupului omenesc prin care primim harul Duhului Sfânt în sufletul nostru; ea este partea corpului în care se formează însușirile **firii dumnezeiești** a omului.

Aproape toate însușirile **firii pământești** reprezentate de instinctele sau trebuințele organice: a mânca, a bea, a face sex ș.a.m.d. se formează în hipotalamus, care este o zonă a creierului situată sub scoarța cerebrală (neocortex) și subordonată ierarhic ordinilor raționale ale ei la orice individ sănătos din punct de vedere biologic și social.

În mod asemănător felului în care Dumnezeu a decis ca societatea omenească să fie organizată ierarhic, iar preoții să respecte ierarhia care a dobândit legitimitate socială, la fel și celulele somatice ale întregului trup omenesc: pielea, organele interne (stomac, ficat, inimă, rinichi etc.) sunt organizate ierarhic, fiind conduse de societatea celulelor hiperspecializate funcțional numite neuroni. Activitatea de sinteză informațională a neuronilor reprezintă sufletul omenesc. Dumnezeu a stabilit durata aproximativă de viață a fiecărui individ biologic sau uman prin ceasul biologic, întors de El la naștere, aflat în ADN-ul celulelor somatice neuronale și ale corpului. Prin urmare, aceasta este explicația științific-religioasă pentru care sufletul nu acționează decât prin trup, iar trupul fără suflet este mort.

Din cele expuse mai sus rezultă că omul nu este numai trup, nici numai suflet, ci o sinteză informațional-divină dintre trup și suflet, un tot unitar al psihicului și somei, în care însușirile **firii pământești** ale trupului inconștient sunt subordonate însușirilor **firii dumnezeiești** ale scoarței cerebrale (neocortexul) conștiente, care reprezintă esența sufletului individual. Dumnezeu a creat natura omenească cu toate însușirile **firii pământești** pentru ca aceasta să împlinescă exigențele energetic-informațional necreate ale *Duhului Sfânt* care acționează asupra sufletului. Însuși Hristos, atunci când s-a întrupat în om, cu 2.000 de ani în urmă, a posedat toate însușirile **firii pământești**: a însetat, a flămânzit, a obosit și a dormit a fost ispitit. Religia creștină nu nesocotește și disprețuiește trupul, dar recomandă ca însușirile **firii pământești** să fie satisfăcute fără excese, pentru a fi subordonate normelor dăruirii către ceilalți, în contextul cerințelor Scripturii.

Trebuințele trupului – în calitate de instincte organice ale firii pământești – sunt direct subordonate trebuințelor sociale ale instinctelor de grup, care fac și ele parte din însușirile **firii pământești**, însă Dumnezeu le-a fixat un rang superior în cadrul ierarhiei trebuințelor atunci când a creat viața pe planeta Pământ. Trebuințele sociale ale **firii pământești** stau la baza datoriilor creștinului față de: familie (îngrijirea copiilor, iubirea dintre soți, datoriile față de părinți), grupul profesional sau

cultural din care face parte și datoriile față de statul național. Ierarhia divină a trebuințelor, stabilite încă de la naștere în informația divin-genetică a acizilor nucleici celulari ai omului și animalelor sociale, determină ca o însușire organică (trupească, de mădular) a firii pământești să fie un mijloc pentru a satisface o trebuință socială a firii pământești și niciodată invers. Spunem că valoarea trupească a firii pământești este un mijloc pentru a realiza o valoare socială, care devine scop al unor manifestări morale. Dacă în urma unui comportament egoist valoarea trupului propriu subiectului se transformă dintr-un mijloc într-un scop în sine, atunci conștiința morală a subiectului recoltează impresia unui păcat, a unei substituții axiologice neîngăduite. De pildă, o mamă are un copil mic, bolnav și flămând; dacă ea are la dispoziție ca hrană numai două banane, una mare și alta mică, iar ea o mănâncă pe cea mare și pe cea mică o oferă copilului, atunci conștiința morală înțelege că s-a comis o greșeală de conduită, o dovadă de egoism care în termeni religioși se numește păcat. Orice individ uman are în viața lui momente de slăbiciune a minții și sufletului, în care cade accidental într-un păcat, motiv pentru care sfântul apostol Pavel afirmă: „Toți oamenii au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu“.

Atât trebuințele trupești, cât și cele sociale ale **firii pământești** sunt subordonate unui for suprem: normele morale ale Scripturii, care fac parte din însușirile **firii dumnezeiești**, reprezentate de cerințele *Duhului Sfânt* – în calitatea sa de energie informațională necreată care pătrunde în om. Se încadrează aici datoriile creștinului față de Dumnezeu și față de întreaga umanitate, respectul și iubirea față de orice om, indiferent de statutul său social, național sau economic: „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși“. Semnificația acestei norme morale de comportament, formulată în Evanghelia după Matei, este că orice om trebuie să fie considerat ca un scop al comportamentului și nu un mijloc pentru a satisface interesele și trebuințele trupești individuale sau sociale, de grup restrâns, care aparțin firii sale pământești. Normele morale care caracterizează **firea dumnezeiască** a omului sunt expuse în diferite pasaje ale Vechiului și Noului Testament. De pildă, cele 10 porunci primite de Moise de la Dumnezeu pe muntele Sinai; porunca divină „să nu ucizi“ este detaliată ulterior în diferite versete ale cărților Scripturii creștine, precum și în scrierile Sfinților Părinți din primele secole ale creștinismului. Semnificațiile multiple ale normei de a nu ucide le găsim în poziția creștinismului în raport cu eutanasia, avortul, sinuciderea, ca și în interdicția de principiu impusă medicului, de către

etica medicală științifică a democrației Occidentului de a nu face un pact cu moartea. Trebuințele conștiente imprimate de *Duhul Sfânt* aparțin **firii dumnezeiești** a omului și ele ocupă o poziție superioară din punct de vedere valoric față de trebuințele trupești și sociale ale firii pământești. Singurul izvor al vieții este Dumnezeu. Nu numai medicul, dar orice om trebuie să respecte principiul sănătății și prelungirii vieții aproapelui său ca pe o valoare supremă pe care nu e permis s-o folosească ca pe un mijloc al unor interese sociale de grup pentru a practica avortul, eutanasia sau orice formă de periclitate a vieții umane, animale sau vegetale. În acest sens se poate spune că etica ecologică se află în consens cu litera și spiritul Scripturii creștine.

Firea pământească este determinată de trebuințele organice, instinctele trupului care, atunci când sunt satisfăcute peste măsură, reprezintă izvorul egoismului individual al mădulelor. Totodată, firea pământească este condiționată și de trebuințele interpersonale de grup corespunzătoare instinctelor de integrare în infrastructurile sociale: apărarea teritoriului colectivității, supunerea față de șefi, consensul sau conformitatea membrilor grupului, dominarea subalternilor ierarhici, responsabilitatea față de sarcinile microgrupului, facilitarea socială ș.a.m.d. Există o formă a egoismului de grup, atunci când interesele grupului familial sau instituțional încalcă interesul întregii umanități – așa cum a fost el înțeles de Scriptură prin normele ei morale. Aceste norme de conduită morală față de întreaga omenire și de orice făptură animală sau vegetală creată de Dumnezeu definesc altruismul și virtutea **firii dumnezeiești** create de *Duhul Sfânt*: „trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu“.

În orice individ uman există o permanentă luptă între tendința la egoism dată de firea pământească și altruismul, virtutea și înclinația de a iubi pe Dumnezeu dată de **firea dumnezeiască**, produsă de interiorizarea energiei informaționale necreate a *Duhului Sfânt*. Firea pământească, ca sursă a ispitei și păcatului, și firea dumnezeiască, în calitate de sursă a iubirii, reprezintă o pereche de termeni primari aflați în interiorul aceleiași sfere a individualității umane, astfel încât ei se leagă și se condiționează reciproc. În acest sens, sfântul apostol Iacov notează: „Ispitele sunt folositoare.“ În continuare, el scrie: „Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite. Știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea.“ Apoi completează ideea în felul următor: „Ci fiecare este ispitit când este tras și momit de pofta sa. Apoi pofta, zămislind, naște păcatul, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moartea.“

Prin urmare, firea pământească și firea dumnezeiască din interiorul subiectului uman se influențează una pe alta, formând un întreg armonios. Desăvârșirea internă prin cumpătare este o luptă câștigată împotriva ispitei desfrâului. Repulsia împotriva egoismului dat de firea pământească a semenului conține în sine implicația altruismului. Dorința pentru a obține virtutea este o victorie câștigată în lupta împotriva păcatului. Așa cum am arătat mai sus, firea pământească a omului îl determină pe apostolul Pavel să afirme: „Toți oamenii, fără deosebire, sunt păcătoși“. A nu stăpâni poftele excesive ale trupului manifestate prin supraalimentație, beții repetate și desfrâu, are drept consecință apariția unor boli cronice grave care conduc la moarte prematură. Aceasta face ca aspirația morală creștină pentru împlinirea Cuvântului lui Dumnezeu scris în Biblie să înregistreze repulsia pentru păcat și oroarea față de orice intemperanță, nerăbdare și mânie. Pe de altă parte, reprezintă o dovadă că normele morale creștine sunt legate științific de normele de sănătate ale științei medicale, constituind o explicație a faptului că realitatea social morală face parte din realitatea obiectivă a naturii, care este descrișă de medicina modernă.

DUHUL SFÂNT

Duhul Sfânt reprezintă elementul constitutiv fundamental al faptului moral creștin, care leagă într-un tot unitar celelalte trei elemente: *normele* de comportament ale Scripturii, *manifestarea* practic-socială a conduitei și *subiectul* individual uman. El reprezintă energia informațională necreată prin care orice om intră în legătură cu persoana unicului Dumnezeu. Sâmburele rațional al definirii Duhului Sfânt, ca energie informațională necreată, îl găsim în *Evangelhia după Ioan*: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut.” Termenul *Cuvânt* din aceste versete semnifică informația necreată care exprimă persoana lui Dumnezeu, reprezentând însuși Logosul. Dezvoltarea științelor în a doua jumătate a secolului XX a demonstrat că informația nu este o însușire subiectivă a minții umane, fără un suport ontologic real în universul material – așa cum a crezut gândirea laică a Occidentului european în ultimii 300 de ani. Cercetările științifice interdisciplinare ale științelor cognitive au desubiectivizat și dezanthropomifizat conceptul de informație, demonstrând că este o coordonată existențială (ontologică) fundamentală a întregului univers fizic și biologic,

alături de materie și mișcare (energie) – acestea două din urmă fiind create de Dumnezeu. În concordanță cu orientarea actuală a științelor cognitive, se poate afirma că informația este un atribut al energiei necreate.

Se știe că teologul creștin ortodox Grigorie Palama a dat o semnificație filosofică conceptului său de *energie necreată* divină ca o modalitate a legăturii dintre subiectul uman și Dumnezeu, între realitatea lumii și realitatea transcendentă. El a destrămat viziunea mecanicistă asupra materiei a Occidentului european, care gândea o realitate a Absolutului incomparabilă cu lumea materială perceptibilă, în care Dumnezeu, venit din lumea absolutului, a creat, în mod tranzitiv, din exterior, o materie inertă formată din „atomii“ lui Democrit: mici, compacți, pasivi și indestructibili. Ideea de *energie necreată* a lui Palama a justificat unificarea celor două lumi: materială și transcendentă, la formarea unei conștiințe a unității universului, a interdependenței dintre fenomene. Această idee fundamentală de unitate indestructibilă a lumii materiale cu lumea celestă a spiritului o găsim nu numai în școala ortodoxă a lui Grigorie Palama, dar și în religiile orientului asiatic: hinduistă, budistă și taoistă. Chiar dacă lumea materială este obiectul de studiu, iar lumea absolutului spiritual este obiectul de studiu al metafizicii și teologiei, cele două lumi formează o realitate unică, inseparabilă, vie, organică și în veșnică mișcare sau transformare. Lumea materială s-ar prăvăli în neant dacă această energie necreată divină nu ar realiza intercorelarea fenomenelor, organizarea lor optimă într-o perfectă armonie, pentru a înfăptui unitatea organică a universului. În această accepție, lumea materială biologică și socială este privită ca o emanație a lui Dumnezeu prin intermediul energiei Sale necreate.

Științele cognitive dezvoltate în a doua jumătate a secolului XX au dezavuat dualismul cartezian, separația dintre minte și corp și ideea că fiecare conștiință individuală umană există în sine și pentru sine, că nu depinde de realitatea organică, socială sau de un spiritual absolut. Cognitivismul actual a înfăptuit o corelare a paradigmei energiei necreate a lui Grigorie Palama cu paradigma T.G.S. (teoria generală a sistemelor a lui Bertalanffy) și paradigma informațional-cibernetică, ceea ce a contribuit la acreditarea ideii că Logosul este prezent în întregul univers sub forma Duhului Sfânt, care dă viață prin autoorganizarea și autoreproducerea informațională a tuturor sistemelor materiale reale din univers: atomi, molecule, celule, făpturi umane, animale, vegetale, planete, corpuri cerești și galaxii. Știința modernă a demonstrat că universul fizic este un tot

unitar finit, bine organizat, în care informația divină are un rol prioritar.

Trebuie deosebită informația divină necreată din structura energiei necreate (tip Palama) a Duhului Sfânt de informația creată de firea pământească a omului sau făpturilor animale, care poate sta la baza răului moral constituit de păcate și patimi. Informația caracteristică energiei necreate a *Duhului Sfânt* stă la baza Cuvântului lui Dumnezeu din *normele* Scripturii; ea activează *manifestarea* morală practică a faptelor bune creștine și definește firea dumnezeiască a *subiectului* moral creștin.

Ideea că informația necreată a *Duhului Sfânt* este însăși *Cuvântul* din *Evangelhia după Ioan* este un concept științific cognitiv modern care demonstrează că dezvoltarea recentă a unor legături dintre știință și religie poate veni în contradicție cu orientarea unor culte creștine care au o repulsie pentru orice raport stabilit între știință și teologie. În accepția lor, orice informație a științei și orice produs al mijloacelor tehnice de comunicare interumană: calculator, internet, televiziune, cinematograf, radio etc., este un produs al răului moral generat de știință și civilizația modernă. Fără îndoială că există un *cuvânt al lumii* care conține o informație a *energiei entropice* specifice materiei create de Dumnezeu, însă informația conținută în acest *cuvânt* poate să devieze de la semnificația pentru care a fost creată și să vorbească despre cu totul altceva sau să fie chiar la originea răului moral. Dar aceasta nu înseamnă că orice *cuvânt al lumii* și orice produs științific al mijloacelor tehnice de comunicare interumană: televiziunea, calculatorul, internetul, radioul ș.a.m.d. reprezintă o expresie a răului moral. În realitate, dezvoltarea științelor în a doua jumătate a secolului XX a reușit să întărească credința în Dumnezeu pe baza adevărului demonstrat prin mijloacele empirico-raționale; a arătat că înțelegerea științifică a naturii biologice, astrofizice și microfizice a universului material conduce în cele din urmă la mărirea credinței în Dumnezeu, aducând o parte a intelectualității alături de Biserică. Răul moral care apare în *cuvântul lumii*, transmis de mijloacele științifice moderne de comunicare în masă poate fi combătut și învins de către binele moral transmis prin harul Duhului Sfânt, care să folosească aceleași mijloace științifice ale *cuvântului lumii* transmis prin mijloacele tehnice informaționale moderne: televiziunea, radioul, calculatorul și internetul. Faptul moral creștin poate fi influențat și dezvoltat în toate componentele sale (*subiect, manifestare, norme* ale Scripturii) prin continuitatea informațională necreată a *Duhului Sfânt* din emisiunile postului de radio Trinitas, ale televiziunii

Trinitas din România, casetele audio cu muzică liturgică sau CD-urile de calculator cu același conținut al Scripturii, cât și prin site-urile de internet cu un caracter educativ religios. Știința poate veni în ajutorul religiei, întărind faptul moral creștin. Aceasta depinde de voința, răbdarea, smerenia și iubirea cu care împlinim faptele morale creștine, folosind ideile științifice și mijloacele lor tehnice de comunicare pentru a lupta împotriva răului moral generat de păcate și patimile trupești sau sociale.

Energia informațională *creată* aparține materiei, care are tendința să se altereze entropic atunci când se depărtează de harul Duhului Sfânt dat de energia informațională *necreată*. Entropia a fost definită ca o măsură a gradului dezorganizării, degradării, deteriorării oricărui sistem material real: atom, moleculă, celulă, organism viu, ecosistem, planetă ș.a.m.d. Această informație a materiei entropice o găsim în *cuvântul lumii* care poate devia prin păcat sau patimă de informația energetică necreată a Duhului Sfânt, astfel încât să devină un cuvânt exilat în afara esenței sale reale, sleit, privat de propria sa realitate ontologică, redus la o imagine virtuală greșită. Dimpotrivă, *Cuvântul lui Dumnezeu* aflat în energia informațională necreată a Duhului Sfânt constituie o realitate ontologică universală, este cel care dă viață materiei create prin cele două forme ale sale: *Cuvântul vieții* și *Cuvântul Scripturii*.

Cuvântul vieții este energia informațională necreată care se definește științific prin cantitatea de incertitudine, dezordine sau nedeterminare a materiei create, pe care o înlătură informația divină pe care o conține. *Cuvântul vieții* produce forța autoorganizării și autoreproducerii tuturor sistemelor materiale reale (atomi, molecule, celule, ecosisteme, planete ș.a.m.d.), inclusiv persoana umană. Prin intermediul Duhului Sfânt, Persoana lui Dumnezeu a programat informațional, în nucleul celulei originare (zigot) a oricărui embrion, ceasul informațional biologic al duratei de viață. Prin păcate și patimi ale *cuvântului lumii* se crește cantitatea de energie materială creată, informațională entropică, și se ajunge astfel la boală și moarte timpurie, deregându-se ceasul biologic de natură divină pe care-l avem în fiecare celulă încă din faza embrionară a vieții.

Cuvântul Scripturii este forma socială umană a energiei informaționale necreate a *Duhului Sfânt*. El reprezintă elementul esențial al faptului moral creștin, care prin învățătura ucenicilor lui Hristos și a profeților Vechiului și Noului Testament, s-a cristalizat în *normele morale* și a produs *manifestarea morală* în *subiectul* uman creștin. Toate valorile morale ale Bibliei: virtutea, cumpătarea,

caritatea, dreptatea, iubirea, cinstea, echitatea ș.a.m.d. și normele lor de realizare practică (să nu minți, să nu furi, să nu ucizi etc.) sunt reguli de autoorganizare divină a sistemului social uman, asigurând solidaritatea, coeziunea și normalitatea vieții sociale. Cu alte cuvinte, *Cuvântul Scripturii* este cel care dă viață societății umane și o întreține vie și normală, pe când *Cuvântul vieții* este cel care dă viață și creează dimensiunea biologică, fizică și chimică a omului și a tuturor sistemelor materiale reale din univers. Cele două tipuri de *Cuvinte* se întrepătrund și formează un tot unitar al energiei informaționale necreate care reprezintă Duhul Sfânt.

Informația transmisă prin *cuvântul lumii* are o dublă potențialitate: negativă și pozitivă. Negativă, prin aceea că poate fi o condiție a **răului moral**, și pozitivă, prin faptul că poate transmite energia informațională necreată a Duhului Sfânt care reprezintă esența **binelui moral**. Explicația o găsim în faptul că trupul uman – în calitatea de „templu al Duhului Sfânt” – este format din materie, care se poate degrada entropic prin răul moral, astfel că moartea poate surveni înainte de momentul când Dumnezeu a întors ceasul biologic al individului uman prin *Cuvântul vieții*. Numai unicul Dumnezeu este perfect, pe când materia creată poate lua și forme imperfecte, nedorite de Dumnezeu, datorită libertății subiectului material biologic sau uman de a alege între bine și rău.

ASPECTE SINTETICE ALE RELAȚIEI DINTRE METAFIZICĂ ȘI MORALĂ

În partea întâi a acestui articol (*Introducere*) s-a încercat o justificare a analizei faptului moral creștin dintr-o perspectivă sociologică, folosind argumentul lui Emile Durkheim că orice realitate morală face parte din societate, care poate fi studiată prin folosirea a două modalități de studiu corelative: experiența (datele empirice) și filosofia socială. Dar societatea umană, alături de regnul animal și vegetal, fac parte din realitatea obiectivă a materiei unui univers finit în spațiu și timp, în care predomină ordinea obiectiv-informațională în raport cu hazardul, astfel că problema moralității religioase, care implică ordinea, reprezintă unul dintre obiectele metafizicii.

Partea a doua a articolului (*Esența și structura socială a faptului moral creștin*) încearcă să pună în practica socială ideile abstracte ale metafizicii moralității, folosind experiența religioasă creștină a Vechiului și Noului Testament exprimată în termeni teologici specifici limbajului religios creștin. În paragrafele 1, 2 și 3 ale părții a doua ale acestui articol, dedicate *normelor* morale de comportament

ale Scripturii, *manifestării morale* și *subiectului moral*, ideile religioase asigură o maximă eficiență practică a valorilor etice fundamentale prin mecanismul individual psihologic al smereniei și ascultării în care este recunoscută, mărturisită în microgrup și afirmată categoric superioritatea ontologică a divinității. Influența interpersonală de grup social, formată în cadrul unei anume Biserici (creștină, în acest caz), alături de conexiunea impulsurilor inconștiente ale instinctului sacralului cu diversele forme ale instinctului social (consensul, integrarea în grupul social, trebuința de afectivitate) asigură eficiența vindecătoare din punct de vedere biologic, psihic și social prin intermediul sentimentului de încredere fără rezerve în Divinitate. Acest sentiment religios, exprimat în limbajul teologic al Scripturii, este întărit în ultimul paragraf al capitolului 2 (Duhul Sfânt) prin argumentele ontologice ale adevărului științific logic și factic. Duhul Sfânt este un concept teologic care se exprimă în realitatea obiectivă a naturii prin *Conștiința obiectivă a universului* transmisă prin două tipuri distincte de Cuvinte divine – ca forme ontologice existențiale ale informației: *Cuvântul divin* al Scripturii și *Cuvântul divin* al vieții. Ambele tipuri de cuvinte primesc o bază real obiectivă în termenii actuali ai metafizicii științelor, care îi explică ca pe o formă a unei *conștiințe obiective a universului*, care își subordonează și integrează toate celelalte tipuri de conștiințe ale nivelurilor de organizare ale sistemelor materiale reale tip Bertalanffy. În acest sens, filosoful american Daniel Clement Dennett propune renunțarea la modelul tradițional cartezian al conștiinței, considerată ca un atribut exclusiv al minții umane: „El propune înlocuirea lui cu o concepere a fluxului de conștiințe sub forma unor versiuni multiple ale realității, permanent elaborate și remaniate prin implicarea mai multor procese cognitive.” Diversi autori propun o nouă interpretare a problemelor tradiționale ale conștiinței prin existența mai multor tipuri de conștiințe: conștiința celulară, conștiința animală, conștiința omului, conștiința universului, ireducibile una la cealaltă, deoarece corespund unor niveluri deosebite de organizare a realității obiective, dar integrate într-un tot armonios în care rolul coordonator l-ar avea conștiința obiectivă a universului. La acest punct de vedere subscriu: Kato Goro, Daniele Struppa, Charles Berner, Chaterine Draut, Amit Goswami, de la Universitatea din Oregon și Roger Penrose, profesor de matematică la Universitatea din Oxford. Academicianul Mihai Drăgănescu adoptă o poziție asemănătoare cu autorii de mai sus atunci când include „în cadrul

ontologic al spiritualității o *Conștiință Fundamentală a existenței*“.

Din punct de vedere strict științific, existența unei paradigme a *conștiinței obiective a universului* nu reprezintă decât o ipoteză plauzibilă, argumentată prin unele date empirice ale transdisciplinarității microfizicii cu astrofizica, științele cognitive și modele matematice ale universului fizic finit cu mai multe dimensiuni. Totodată, această ipoteză nu reprezintă, până în prezent, rigoarea științifică a teoriilor acreditate experimental privind *conștiința omului și conștiința animalelor*.

Așadar, cu o mare probabilitate științifică, există o *Conștiință Existențială Fundamentală*, cu alte cuvinte, o conștiință obiectivă a universului, care reprezintă o entitate reală, supraindividual umană, un alt nivel de organizare a realității care aparține naturalului existenței real-obiective. *Conștiința universului* se distinge de celelalte tipuri reale ale conștiinței: umană, animală și celulară, care aparțin unor niveluri de structurare informațională specifice materiei biologice. Această conștiință supremă explică relația actuală dintre știință și religie care se fundamentează pe dovezile filosofiei științelor privind unitatea universului, în interacțiunea vie, dinamică, a patru dimensiuni: cosmologică, ontologic-informațională, cognitivă (conștiința obiectivă a universului) și teologică. Conștiințele actuale ale științei interdisciplinare numită cosmologie își înfățișează conceptele lor în experiența instrumentelor tehnice instalate pe rachete, sonde spațiale care verifică finitudinea universului (Big-Bang-ul, deplasarea spre roșu în spectrul galaxiilor). În majoritatea țărilor au apărut în ultimii ani asociații naționale ale dialogului dintre știință și religie (de pildă, *Fundația John Templeton* în SUA), care au diferite denumiri sinonime, în funcție de națiunea respectivă și tradiția ei culturală: „dialogul dintre știință și spiritualitate“ sau „dialogul dintre știință și teologie“. Nu întâmplător, în România, Magdalena Iolanda Stavinschi este președinta *Asociației pentru Dialogul dintre Știință și Teologie* (ADSTR, cu site internet: www.adstr.ro), fiind directoare a Institutului Astronomic al Academiei care organizează frecvent simpozioane cu tema relației dintre știință și teologie, în colaborare cu *Institutul de Studii Avansate pentru Știință*.

Prin urmare, relația actuală dintre știință și religie este exprimată sintetic de cele două tipuri fundamentale de Cuvinte ale lui Dumnezeu: *Cuvântul Scripturii* și *Cuvântul vieții*, care au devenit în prezent concepte teologice ce primesc o explicație în termenii actuali ai filosofiei științelor în calitate de forme real-existențiale, ontologice, ale *Conștiinței obiective a universului*.

Cuvântul vieții este atribuit *Conștiinței Fundamentale a Universului* prin dovezile furnizate de o paradigmă științifică bazată pe modele matematice, care îmbină probe furnizate de astronomie, astrofizică, biologie, neuropsihologie, antropologie, lingvistica lui Chomsky și fizica cuantică. El este o expresie a semnificației științifice a I.Q. a Divinității, care integrează armonios I.Q. celulară, molecular-informațională (ADN), animală și umană într-un tot unitar. În acest sens, Roger Penrose susține că algoritmul matematic și ideile matematice sunt „noțiuni profunde de natură divină care au o anumită existență eternă, independentă de eul nostru pământesc.“ El consideră că „obiectele lumii matematice au o realitate obiectivă, în sensul *ideilor* lui Platon, care stau la baza obiectelor și fenomenelor naturale, că ele nu sunt o invenție a minții umane, ci există în mod real ca și muntele Everest“.

Cuvântul Scripturii este o expresie teologică a Inteligenței sociale, interpersonale a Divinității (E.Q. divin) care se aplică speciei *Homo Sapiens Sapiens* de pe planeta Terra. Din punct de vedere al filosofiei sociale, *Cuvântul Scripturii* este un concept prin care *Conștiința Fundamentală a Universului* influențează, coordonează și organizează optim viața socială a oamenilor prin intermediul normelor morale religioase. Acestea sunt comune tuturor religiilor monoteiste actuale, care diferă doar prin obișnuințe, deprinderi și tradiții diferite legate de ritual, imaginile-simbol, sacrificiu și obiectele sacramentale. Există inițial o procesare emoțională precognitivă și preconștientă dictată de structurile molecular genetice (informația ereditară ADN) corespunzătoare instinctului sacralului, care, prin intermediul arhicortexului, ajunge în zona conștiinței coordonată de lobul temporal și cel frontal al emisferei cerebrale dominante. La acest nivel, valoarea morală și valoarea sacralului se întregesc reciproc pentru a demonstra existența real obiectivă a unui Dumnezeu unic, ca etaj spiritual suprem al unui univers unic, viu și organic, care integrează dimensiunea cosmologică și ontologic-informațională într-un tot unitar, pe care actuala filosofie a științelor îl interpretează ca fiind un *adevăr epistemologic* confirmat de datele empirio-descriptiv-intelectuale. Coincidența acestui adevăr științific al existenței real-obiective a unui Dumnezeu unic al tuturor marilor religii actuale se face cu un adevăr moral religios dat de instinctul sacralului, caracteristic speciei *Homo Sapiens Sapiens*, care are la bază o matrice informațională ADN ce influențează atât evoluția biologică a vieții pe planeta Pământ, cât și formarea limbajului natural-uman. De altfel, ideea unei matrice informaționale ADN a limbajului natural-uman a fost amplu descrisă și demonstrată de lingvistul american Chomsky într-o lucrare devenită clasică.